

Jaarverslag 1992

Boekensplechting - Bibliotheek
Haringracht 415
1017 DP Amsterdam
Tel. 020 45739

amsterdams historisch museum

069:7.073:93/94 (492.621)(0:31)(0to.555)

Jaarverslag 1992

amsterdams historisch museum

Boekmanstichting - Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel. 6243739

Inhoud

3	Algemeen
3	Inleiding
3	De Hollandsche Schouwburg
4	Beleidsplan 1993-1996
4	Amsterdam Kunstenstad
5	Fondsenwerving
5	Stichting Amsterdams Historisch Museum
5	Het Genootschap Amsterdams Historisch Museum
6	Sponsor- en subsidiebijdragen
7	Een blik vooruit
8	Activiteiten
8	Tentoonstellingen
9	Overzicht tijdelijke tentoonstellingen
12	Aanwinsten
14	Bruiklenen
14	Publikaties
16	Evenementen
17	Internationale contacten
20	Afdelingen apart
20	Kunstinventaris
20	Beveiliging
20	Bibliotheek
21	Public Relations
22	Educatieve afdeling
23	Collectiebeheer
23	Fotoafdeling
23	Audio-visuele afdeling
24	Bijlagen

In het middenkatern een interview van Dedalo Carasso met Lodewijk Wagenaar, eindcoördinator van de tentoonstelling De wereld binnen handbereik

Algemeen

Inleiding

Het Amsterdams Historisch Museum is de plaats waar objecten uit het rijke verleden en heden van de stad worden bewaard en gepresenteerd. Het museum beheert, tezamen met Het Stedelijk Museum en het Gemeentearchief, de unieke cultuurhistorische verzameling van de stad Amsterdam.

In de loop der eeuwen is de verzameling van het Amsterdams Historisch Museum niet alleen op grond van esthetische en culturele maatstaven, maar ook vanuit historisch-documentaire waarden bijeengebracht. Dit heeft geleid tot een zeer veelzijdige collectie, die tot de tien belangrijkste kunstcollecties in Nederland wordt gerekend.

De 16de-eeuwse harnascollectie maakt daarvan bijvoorbeeld deel uit. Deze collectie is destijds bewaard niet alleen omdat zij bijzonder fraai is, maar ook omdat zij behoorde tot de verzameling van de Amsterdamse schutterij. Momenteel behoort deze collectie tot de meest complete ensembles van 16de-eeuwse Milanese wapensmeedkunst in de wereld. Een ander voorbeeld zijn de vele schilderijen, groepsportretten en allegorische voorstellingen, van Amsterdamse sociale instellingen: eens bewaard als cultureel erfgoed van de stad, nu tevens unieke kunstobjecten van grote waarde.

Het Amsterdams Historisch Museum is bovendien een museum van levende geschiedenis. Het tracht inzicht te verschaffen in het functioneren van de hedendaagse maatschappij, waartoe kennis van het verleden een wezenlijke voorwaarde is. Ook vanwege deze functie wordt het museum door een breed publiek bezocht.

Vanuit deze doelstellingen vervult het Amsterdams Historisch Museum zijn verschillende taken, zoals uitbreiding, beheer, conservering, wetenschappelijke ontsluiting en permanente opstelling van de verzameling, als ook het organiseren van tijdelijke tentoonstellingen.

In het Museum Willet-Holthuysen, dat samen met het Amsterdams Historisch Museum de Dienst Historische Musea vormt, is een belangrijk gedeelte van de kunstnijverheidscollectie ondergebracht. Dit museum is het enige Amsterdamse, in stijl ingerichte, grachtenhuis dat dagelijks voor het publiek toegankelijk is.

De Hollandsche Schouwburg

Van 1986 tot eind 1992 heeft het Amsterdams Historisch Museum de Hollandsche Schouwburg beheerd. In goed overleg met de gemeente Amsterdam, de directie van het Joods Historisch Museum en het bestuur van de inmiddels opgerichte Stichting Hollandsche Schouwburg werd het beheer van het gebouw aan laatstgenoemde Stichting overgedragen. Op basis van een door het Amsterdams Historisch Museum opgesteld renovatieplan met financiële raming stelde de gemeente Amsterdam een aanzienlijk bedrag voor de uitvoering daarvan ter beschikking.

Op 17 maart 1993 werd de Hollandsche Schouwburg tijdens een sobere plechtigheid heringewijd, terwijl daar tevens een permanente tentoonstelling voor het publiek werd geopend.

Het Amsterdams Historisch Museum is verheugd dat de Hollandsche Schouwburg thans de door velen nagestreefde bijzondere plaats in Amsterdam heeft gekregen. Dank zij de grote inzet van de directie van het Joods Historisch Museum en van het bestuur van de Stichting Hollandsche Schouwburg is dit streven op zeer waardige wijze gerealiseerd.

AANWINST

ODEURFLACON MET HET PORTRET
VAN JAN CAREL JOSEPHUS VAN
SPEYK (1802-1831)

maker onbekend

kristal, glas en porselein

In de strijd tegen het opstandige Antwerpen hadden de jonge kapitein Van Speyk en zijn bemanning op spectaculaire wijze het leven gelaten. Om zijn kanonneerboot niet in handen van de oproerlingen te laten vallen, liet Van Speyk deze de lucht in vliegen. De Amsterdamse burgerwees Jan van Speyk werd een nationale held en er ontstond een levendige handel in souvenirs. Deze kunstig geslepen odeurflacon is zo'n souvenir, die vermoedelijk kort na de gebeurtenis in 1831 in het vijandige België of Frankrijk is gemaakt.

Beleidsplan 1993-1996

In 1992 werd door de gemeenteraad het Amsterdamse Kunstenplan 1993-1996 vastgesteld, waarvan het beleidsplan 1993-1996 van de Dienst Historische Musea integraal deel uitmaakt.

Aan de uitwerking van enkele onderdelen van dat beleidsplan werd in het verslagjaar reeds invulling gegeven.

Amsterdam Kunstenstad

Amsterdam Kunstenstad stelt zich tot doel de positie van Amsterdam als vooraanstaand kunstcentrum in een verenigd Europa te behouden en te versterken. Om dit doel te realiseren is een actieplan opgesteld, dat in drie jaar tijd tot uitvoering wordt gebracht.

Voor de uitvoering van dit actieplan werken overheden, bedrijfsleven en kunstinstituten samen, onder andere in vele, verschillende werkgroepen.

Het Amsterdams Historisch Museum ondersteunt dit initiatief van harte en directie en medewerkers van het museum leveren dan ook hun bijdrage in enkele werkgroepen.

Fondsenwerving

Stichting Amsterdams Historisch Museum

De samenwerking met de Stichting Amsterdams Historisch Museum werd met veel enthousiasme van beide zijden geactiveerd. De Stichting beoogt het bevorderen van de belangen van het Amsterdams Historisch Museum in de meest uitgebreide zin des woords.

Het bestuur wordt gevormd door:

Mr. W.F.C. Stevens, voorzitter

Mr. J.H. du Marchie Sarvaas, secretaris/penningmeester

Prof.dr. M.C. Brands

Mr. G.W. baron van der Feltz

G.J.A. van der Lugt

Drs. M.J. van Seggelen

Het Genootschap Amsterdams Historisch Museum

In 1992 heeft het museum tezamen met de Stichting 'Het Genootschap Amsterdams Historisch Museum' opgericht met als doel:

- het Amsterdamse bedrijfsleven actief te betrekken bij het vergroten van het maatschappelijk draagvlak van het museum
- extra inkomsten te verwerven teneinde de museumactiviteiten te kunnen uitbreiden.
-

Het Genootschap wil daartoe een aantal toonaangevende en in Amsterdam gevestigde bedrijven actief betrekken bij het museum: bedrijven die het belang van de rijke Amsterdamse historie erkennen en die de belangrijke functie van het Amsterdams Historisch Museum als cultuurbewaarder onderschrijven.

Vanzelfsprekend genieten deelnemende bedrijven een aantal interessante privileges. Voor belangstellende bedrijven is een speciale brochure ontworpen.

De Kamer van Koophandel te Amsterdam verstrekke financiële steun voor het starten van deze actie ten behoeve van het werven van bedrijfsbegunstigers.

Het Stichtingsbestuur van het museum heeft bij het realiseren van Het Genootschap Amsterdams Historisch Museum een belangrijke en vooral stimulerende rol gespeeld. Tevens voert het Stichtingsbestuur het beheer over het Genootschap.

Bij het ter perse gaan van dit jaarverslag mocht het museum de volgende bedrijven als deelnemer aan Het Genootschap Amsterdams Historisch Museum noteren:

ABN AMRO Bank N.V.
Citibank N.A.
Delta-Lloyd Levensverzekeringsgroep NV
Deutsche Bank De Bary N.V.
Van der Hoop Effectenbank N.V.
Indover Bank
ING Bank
Kas-Associatie N.V.
Mees Pierson N.V.
De Nederlandsche Bank N.V.
NCM Holding N.V.
Caron & Stevens
KPMG Klynveld
Stibbe Simont Monahan Duhot
Cargill B.V.
Bouw en Aanneming-mij. Derksen & Singerling b.v.
Dorned B.V.
Hillen en Roosen B.V.
Hollandse Beton Maatschappij bv
Nestlé Nederland B.V.
Otis B.V.
Vendex International N.V.
Vinke & Partners Executive Search
Barbizon Palace Hotel
Hotel The Grand
Adviesbureau voor Bouw en Installaties GEAM
Gemeentelijke Accountantsdienst
Gemeentelijk Havenbedrijf
Scheers Schilders

Sponsor- en subsidiebijdragen

In 1992 hebben een aantal bedrijven, locale, regionale en landelijke overheden en een groot aantal fondsen het Amsterdams Historisch Museum op financieel of ander gebied gesteund. Hierdoor konden vele evenementen, tentoonstellingen en andere activiteiten worden gerealiseerd of vervolmaakt.

Voor de tentoonstellingen werd in totaal f 671.000,- van derden als éénmalige financiële bijdrage ontvangen.

Het Amsterdams Historisch Museum is verheugd over deze belangstelling voor de verschillende projecten. Het blijft echter iedere keer een spannende onderneming om bij de realisatie van de wisselende tentoonstellingen en andere projecten steeds opnieuw afhankelijk te zijn van zo'n aanzienlijke bijdrage uit de 'derde geldstroom'.

Een blik vooruit

Het Amsterdams Historisch Museum en het Museum Willet-Holthuysen nemen een belangrijke plaats in het gevarieerde culturele aanbod van Amsterdam in. Dit betekent dat deze musea alert moeten blijven inspelen op ontwikkelingen in de samenleving en op museaal gebied. Marktgericht denken en handelen zijn daarbij voorwaarden.

Het Amsterdams Historisch Museum zal het inzicht in deze markt verbeteren door in de komende jaren onder andere regelmatig publieksonderzoeken te laten uitvoeren.

De uitkomsten van deze onderzoeken zullen mede moeten leiden tot aanpassingen en vernieuwingen van het publieksbeleid en van het museaal aanbod van tentoonstellingen en activiteiten.

AANWINST

GEGRAVEERD WIJNKOPERSGLAS,
CIRCA 1760
maker onbekend

Op de kelk staan gezeten en wandelende paren. Een kuiper is in de weer met een wijnvat, terwijl zijn metgezel een kan met wijn vult bij enkele vaten. Op de achterzijde van de kelk staat de inscriptie VIVAT, DE WIJNKOPEREIJ.

ALLE MUSEUMMEOEWERKERS/STERS HEBBEN OOK OIT VERSLAGJAAR MET VEEL ENTHOUSIASME, INZET EN OP PROFESSIONELE WIJZE HUN MUSEUMTAKEN VERRICHT. HET MUSEUMBEORIJF KENT EEN GROTE VERSCHEIOENHEID AAN ACTIVITEITEN EN ALLEOAAAGSE BEZIGHEOEN. OAAROM WOROEN ALLEEN DE MEEST IN HET OOG SPRINGENOE RESULTATEN EN VERANOERINGEN IN HET VERSLAG BEHANOELO.

Activiteiten

Tentoonstellingen

In het tentoonstellingsprogramma 1992 nam de tentoonstelling **DE WERELD BINNEN HANDBEREIK, NEDERLANDSE KUNST- EN RARITEITENVERZAMELINGEN, 1585-1735** de belangrijkste plaats in.

In 1985 deed de toen pas afgestudeerde historicus Jaap van der Veen de Rijksdienst Beeldende Kunst het voorstel een tentoonstelling over Nederlandse verzamelingen in de Gouden Eeuw te houden. Bij het onderzoek voor zijn doctoraalscriptie over Amsterdamse verzamelaars in de 17de eeuw was hij op zoveel onbekend materiaal gestuit, dat het de moeite waard leek ruimer aandacht te schenken aan dit tot dan toe betrekkelijk onbekende gedeelte uit de Nederlandse cultuur- en wetenschapsgeschiedenis. De interesse bij de Rijksdienst voor de geschiedenis van het Nederlandse verzamelen, waaronder de geschiedenis van het presenteren van kunstwerken, was zeer groot en men ging op het voorstel van Van der Veen in.

In 1986 onderzocht de Rijksdienst bij musea in Nederland de mogelijkheid om het kostbare en omvangrijke project onder te brengen. De directie van het Amsterdams Historisch Museum had zeer veel belangstelling voor de tentoonstelling omdat een groot deel van de 17de-eeuwse Nederlandse verzamelaars in Amsterdam woonde. Zij meende bovendien dat een dergelijke expositie een belangrijke bijdrage kon leveren aan de 17de-eeuwse en vroeg 18de-eeuwse cultuur- en wetenschapsgeschiedenis. Daarnaast beschikt het Amsterdams Historisch Museum over een waardevolle en omvangrijke eigen 17de-eeuwse collectie, die voor de tentoonstelling goed kon worden gebruikt.

Een belangrijke doorbraak in de financiering van het onderzoek kwam tot stand door de steun van de Stichting ter Bevordering van de Beoefening van de Cultuurgeschiedenis in Nederland onder voorzitterschap van prof.dr. M.C. Brands. Dank zij deze bemiddeling verklaarde het Prins Bernhard Fonds zich in het voorjaar van 1990 bereid het onderzoek met een substantieel bedrag te steunen.

OPENING TENTOONSTELLING
Genodigden op de jongensbinnenplaats van het museum tijdens de opening van de tentoonstelling **DE WERELD BINNEN HANDBEREIK**.

Het is essentieel dat een museuminstelling door het maken van tentoonstellingen van dit formaat zich kan ontwikkelen en vernieuwen. De unieke samenwerking met zusterinstellingen, maar ook met vele universiteiten in binnen- en buitenland, particuliere verzamelaars en zelfstandige onderzoekers heeft voor de toekomst van het Amsterdams Historisch Museum nieuwe, stevige bouwstenen opgeleverd. Dat geldt ook voor de vernieuwde kijk die de wetenschappelijke medewerkers hebben gekregen op de eigen collectie.

Tijdelijke tentoonstellingen vormen zodoende steeds een bron van inspiratie om de culturele veelzijdigheid van het verleden, waarvan de collectie de neerslag vormt, opnieuw te begrijpen en te verwerken.

Overzicht tijdelijke tentoonstellingen 1992

Helden van het vaderland

De Nederlandse geschiedenis in 253 negentiende-eeuwse schilderijen verbeeld

Tot en met 5 januari 1992

•

Schilderijen uit de historische galerij van de Amsterdamse assuradeur Jacob de Vos Jacobszoon (1803-1878). Deze collectie wordt door het Amsterdams Historisch Museum beheerd. De verzameling geeft een verrassend beeld van de kunstsmaak van omstreeks 1850 en de op heldenroem gerichte historische opvattingen in de 19de eeuw.

PUBLIKATIE Zie pagina 14

Sail foto's

Foto's van Piet van Roemburg van de manifestatie Sail Amsterdam

Tot en met 6 januari 1992

•

De Amsterdamse fotograaf Piet van Roemburg legde Nederlands grootste manifestatie te water in een twintigtal kleurenprints vast.

Kurt Löb

Tekeningen bij het recht

18 januari 1992 tot en met 12 februari 1992

•

De expositie werd georganiseerd in samenwerking met Galerie Imago. Mr. H.F. van den Haak, president van het Gerechtshof te Amsterdam, hield bij de opening een inleiding.

Willem Witsen (1860-1923)

Grafiek

27 januari 1992 tot en met 5 april 1992

•

Een selectie van ongeveer zestig werken: landelijke taferelen, stadsgezichten, figuurstudies en portretten. Het gros der werken was afkomstig uit de collectie van het Museum Boymans-van Beuningen. Twee schilderijen kwamen uit de eigen collectie.

EXTERNE PARTNERS Museum Boymans-van Beuningen en de Rijksdienst Beeldende Kunst

PUBLIKATIE Zie pagina 15

Dirk de Herder, beeldmaker

Foto's en objecten

18 februari 1992 tot en met 5 april 1992

•

Dirk de Herder is fotograaf, schilder en beeldhouwer. Op de tentoonstelling was een selectie van ongeveer zeventig foto's te zien van zijn oeuvre, waarvan het begin in de jaren dertig lag. Vijfentwintig foto's hebben betrekking op Amsterdam. Daarnaast werd een aantal plastieken van gevonden voorwerpen getoond - door De Herder 'Jut-Art' genoemd - en boeken en affiches waaraan door de kunstenaar is meegewerkt. Een bijzonder onderdeel vormen de VARA-gidsen waarvoor De Herder omstreeks 1960 de eerste kleuromslagen ontwierp en fotografeerde.

SELECTIE EN VORMGEVING Jeroen de Vries

Amsterdamse topografie uit eigen collectie

25 april 1992 tot en met 13 september 1992

Een keuze uit de uitgebreide verzameling topografie van het museum in het Prentenkabinet.

De wereld binnen handbereik**Nederlandse kunst- en rariteitenverzamelingen, 1585-1735**

26 juli 1992 tot en met 11 oktober 1992

Omstreeks 1600 kwam de wereld binnen Nederlands handbereik. Reizigers naar verre streken namen niet alleen exotische handelswaar maar ook de wonderbaarlijkste voorwerpen mee terug: mineralen, kleurige schelpen en stenen, vlinders, speren en indianenveren. Vreemde vissen en vogels werden op schilderijen en prenten afgebeeld. Een groep welgestelde burgers ging deze 'rariteiten' verzamelen. Alleen al in Holland en Zeeland ontstonden enkele honderden kabinetten. Die bevatten vele opgezette dieren, schelpen, edelstenen, exotische objecten, schilderijen, prenten, tekeningen, boeken en niet zelden ook oudheden. Grote verzamelingen, zoals die van de Amsterdamse medicus Frederick Ruysch (1638-1731), de Amsterdamse burgemeester Nicolaes Witsen (1641-1717) of de Haarlemse koopman Levinus Vincent (1658-1727), waren bezienswaardigheden van de eerste orde. Uit gastenboeken blijkt dat geleerde en notabele personen uit heel Europa deze belangrijke verzamelingen kwamen bezoeken.

Overleed een verzamelaar, dan werd diens collectie meestal geveild. Veel voorwerpen kwamen verspreid over Europa in grote vorstelijke, en later museale verzamelingen terecht. Voor deze tentoonstelling is het gelukt een aantal voorwerpen uit 17de-eeuwse kunstkamers weer naar Nederland terug te brengen, zoals uit Kopenhagen een Indiaanse fluit en een Indiaans hangsiaard uit de collectie van de Enkhuizer arts Bernardus Paludanus (1550-1633).

De tentoonstelling werd begeleid door een catalogus, een essaybundel, een Nederlands- en Engelstalige brochure en een educatieve publikatie.

EXTERNE PARTNER Rijksdienst Beeldende Kunst

VORMGEVING Architectenbureau Jowa; Jolijn van de Wouw

BIJZONDERHEDEN Inleiding bij de opening van de tentoonstelling door prof.dr. H.W. van Os, algemeen directeur van het Rijksmuseum. De tentoonstelling werd geopend door drs. E. van Thijn, burgemeester van Amsterdam.

FINANCIËLE BIJDRAGEN GWK, het Ministerie van WVC, de Rijksdienst Beeldende Kunst, het Prins Bernhard Fonds, de Stichting Charema, de Stichting Dr. Hendrik Muller's Vaderlandsch Fonds, het Olga Heldring Fonds, de Oosterse Handel en Reederijen, het De Gijselaar-Hintzen Fonds, Cargill BV, De Ster Holding, de KLM, drukkerij De Bussy Ellerman Harms BV, Gerlach Art Packers and Shippers BV en Holst Glas BV.

PUBLIKATIES Zie pagina 15

DIAPROGRAMMA

EVENEMENTEN Zie pagina 16

OPENING TENTOONSTELLING
Burgemeester E. van Thijn tijdens zijn openingstoespraak voor de tentoonstelling DE WERELD BINNEN HANDBEREIK.

Columbus per computer

Archivo General de Indias: het archief van de toekomst

4 oktober 1992 tot en met 3 januari 1993

•

In 1992 werd de Erasmusprijs toegekend aan het Archivo General de Indias te Sevilla. Dit archief geldt als de belangrijkste instelling voor de bestudering van de koloniale relaties tussen Europa en Spaans Amerika. Men is te Sevilla in samenwerking met IBM en de Spaanse overheid, begonnen met de automatisering van de collectie. Van de negentig miljoen stukken kunnen op het ogenblik al negen miljoen via beeldschermen worden geraadpleegd. Op de tentoonstelling - waar ook enkele realia waren te zien - werd getoond hoe dit systeem werkt.

EXTERNE PARTNER Stichting Praemium Erasmianum

VORMGEVING Architectenbureau Jowa; Jolijn van de Wouw

FINANCIËLE BIJDRAGEN Stichting Praemium Erasmianum, IBM Nederland NV, Iberia Airlines of Spain en het Barbizon Palace Hotel

PUBLIKATIE Zie pagina 15

Steekhoudend vakwerk

100 jaar professionele verpleging in Nederland

5 oktober 1992 tot en met 25 april 1993

•

In de Nederlandse gasthuizen was de ziekenverpleging tot ver in de 19de eeuw in handen van knechten en meiden zonder medische kennis. Daarin kwam na omstreeks 1875 langzaam verandering, maar de belangrijkste stap werd in 1892 gezet. In dat jaar organiseerden Jeltje de Bosch Kemper en Anna Reynvaan een congres, waarop de verpleegstersopleiding en de maatschappelijke aspecten van het verplegende beroep centraal stonden. Op 10 april 1893 werd de Nederlandsche Bond voor Ziekenverpleging opgericht, die vooral zou ijveren voor een goede opleiding. Hiermee begon de expositie 'Steekhoudend vakwerk', waarin een eeuw professionele verpleegkunde werd verbeeld, met behulp van archiefstukken, foto's, leerboeken, affiches, instrumenten en uniformen. Deze zeer goed bezochte tentoonstelling liet zien dat de verpleegkunde zich in die tijd heeft ontwikkeld tot een vak met veel beroepsmogelijkheden, welke een onmisbare bijdrage levert aan de gezondheidszorg.

EXTERNE PARTNER Stichting Manifestatie Verpleegkunde

VORMGEVING Marina Dogmanovic

FINANCIËLE BIJDRAGEN het Ministerie van WVC, de Stichting Manifestatie Verpleegkunde en het Prins Bernhard Fonds

PUBLIKATIE Zie pagina 15

Spellen en speelgoed uit eigen collectie

26 oktober 1992 tot en met 10 januari 1993

•

Het Amsterdams Historisch Museum kocht in 1979 een belangrijke collectie Amsterdamse speelkaarten en kwartet spellen aan. Deze collectie wordt sedertdien regelmatig aangevuld. De aankoop was voor het museum ook aanleiding om een verzameling Amsterdamse bordspellen en gezelschapsspellen aan te leggen. Uit dit alles werd op de expositie een keuze getoond, met onder andere het oudste Amsterdamse kaartspel in de collectie van het Amsterdams Historisch Museum, dat gemaakt is door Gerard Valck (1651/52-1726). Verder werden reclamespellen van de fietsenfabriek Simplex en de Amsterdamsche Omnibus Maatschappij en enkele Amsterdamse bodenvondsten getoond, zoals bikkels, tollers en kolfstoffen.

DIAPROGRAMMA

EVENEMENTEN Zie pagina 16

Aanwinsten

De collectie kon in het verslagjaar worden uitgebreid door vele aankopen en schenkingen, omfattende schilderijen, beeldhouwwerken, prenten, tekeningen, boeken en kaartspellen, alsmede kunstnijverheid en penningen.

Een keuze uit deze aanwinsten:

•
 PORTRET VAN NICOLAAS LISTING (1630-1705), gedateerd 1702, door Arnold Boonen (1669-1729); olieverf op doek, 52,2 x 44,8 cm.

INTERIEUR VAN EEN GRACHTENPANO, 19de-eeuws, door een onbekende kunstenaar, olieverf op doek en AFBRAAK HAARLEMMERHOULTUINEN, gedateerd 1974 door Otto Boudewijn de Kat, geb. 1907, olieverf op doek, 46 x 61,5 cm.

Een aantal beeldhouwwerken, waaronder PORTRETKOP VAN JAN VAN ZUTPHEN (1863-1958), gedateerd 1933 door Gerrit Jan van der Veen (1902-1944) in brons, PORTRETMASKER van Gerrit Jan van der Veen uit de jaren dertig, gemaakt door de kunstenaar zelf in brons. Tevens een palmhouten reliëf JOB OP DE MESTHOOP door de Amsterdamse beeldhouwer Albert Jansz. Vinckebrinck (circa 1604-1664/65). Het grote vakmanschap en de artistieke kwaliteiten van Vinckebrinck, van wiens hand het museum al twee kleinere voorbeelden bezat, komen in dit reliëf zeer tot hun recht.

En voorts:

•
 Enkele prenten/tekeningen, waaronder PORTRET VAN JERONIMUS TONNEMAN (1687-1750), gedateerd 1736 door Cornelis Troost (1697-1750), papier, pastel en gouache, 62,4 x 49,1 cm, en EEN ZONNIGE OCHTEND OP DE MEISJESBINNENPLAATS VAN HET AMSTEROAMSE BURGERWEESHUIS, niet gedateerd door Nicolaas van der Waay (1855-1936), papier, gouache en potlood, 41,5 x 58,0 cm.

Een PORSELEINEN SCHOTEL, gemerkt 'Amstel' met als voorstelling de Triomf van Flora, gebaseerd op een gravure van Gérard Audran naar een schilderij van Nicolas Poussin in het Louvre en een ZAKKOMPAS in ivoren schroefkokertje, omstreeks 1700 vervaardigd door de Amsterdamse kompasmaker Jan Adriaensz. Baars (1640-1711).

AANWINST

EEN ZONNIGE OCHTEND OP DE MEISJESBINNENPLAATS VAN HET AMSTERDAMSE BURGERWEESHUIS

Nicolaas van der Waay
 (1855-1936)

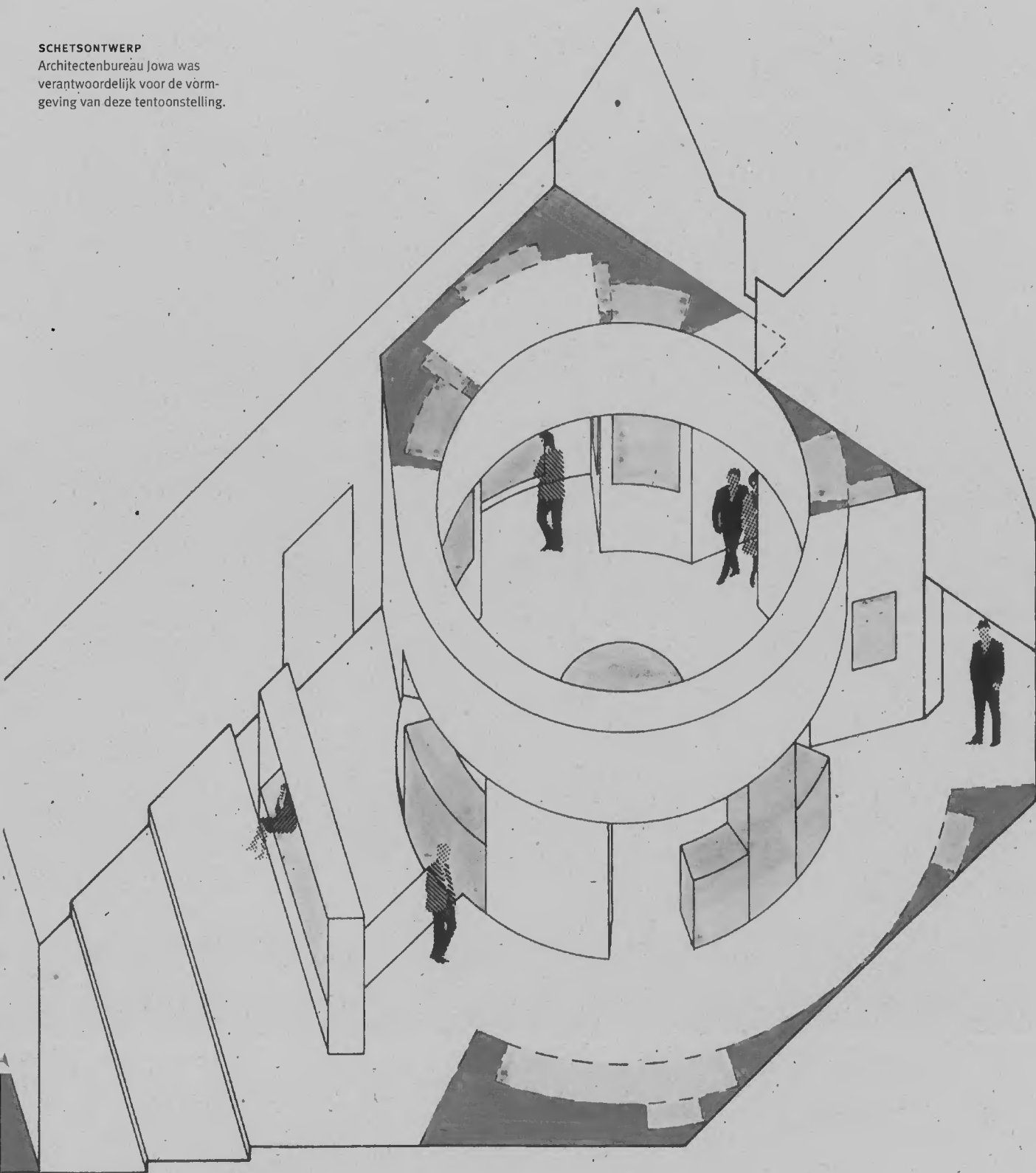
papier, gouache en potlood

Interview

Interview van Dedalo Carasso met Lodewijk Wagenaar, eindcoördinator van de tentoonstelling DE WERELD BINNEN HANDBEREIK: het werken aan en denken over een dergelijk project. Beiden zijn conservator bij het museum.

SCHETSONTWERP

Architectenbureau Jowa was verantwoordelijk voor de vormgeving van deze tentoonstelling.

CARASSO

Er waren veel mensen bij deze expositie betrokken.

WAGENAAR

Aanvankelijk was de opzet dat drie mensen vooronderzoek zouden doen, waarvan het resultaat in een essaybundel zou worden gepubliceerd. De hiermee vergaarde kennis zou in een expositie worden vertaald. Maar juist dit uitgangspunt was in het begin een probleem. Toen ik op 1 januari 1991 aan de gang ging met Wim de Bell, Ineke Beeling, Dimphéna Groffen en Michiel Jonker, moesten we in feite opnieuw beginnen. Het bleek dat wat op papier stond vanuit een theoretische benadering was bijeengebracht en niet geschikt was om rechtstreeks in een tentoonstelling vertaald te worden. De lijst van voorwerpen was niet concreet genoeg voor een tentoonstelling, die immers altijd in de eerste plaats van het object en vervolgens van de gedachte uitgaat. Het tentoonstellingsteam moest opnieuw zelf gaan zoeken en kijken.

CARASSO

Zijn er veel bruiklenen geweigerd, een probleem dat vaak bij buitenlandse objecten speelt?

WAGENAAR

We hebben dit voorkomen, omdat we van tevoren wisten wat we konden lenen. We zijn overal op bezoek geweest, hebben alles bekeken en hebben vooroverleg gehad met de eigenaren.

CARASSO

Heb je je beperkt tot voorwerpen die aanwijsbaar in 17de-eeuwse collecties aanwezig zijn geweest?

WAGENAAR

Ja en nee. We wilden in principe objecten die in de door jouw omschreven zin authentiek zijn. Het praktische gegeven van de expositie dwong echter tot een uitbreiding, met als gevolg dat we ook voorwerpen uitgekozen hebben die aanwijsbaar 17de-eeuws zijn of exact daarop lijken. Na een discussie hierover met prof.dr. Th.H. Lunsingh Scheurleer en prof. E. van de Wetering is besloten op enkele punten de authenticiteitsnorm dus iets ruimer te nemen. We hebben bijvoorbeeld opgezette beesten en preparaten uit de 19de eeuw opgesteld, omdat daarmee een beeldend effect was te bereiken op onderdelen die anders net de voor een tentoonstelling benodigde verbeeldingskracht zouden missen. Dat is op zeer bescheiden schaal gebeurd.

OPENING TENTOONSTELLING

Lodewijk Wagenaar vertelt enkele gasten, onder wie drs. E. van Thijn, over de grenzeloze nieuwsgierigheid van de 17de-eeuwse verzamelaars.

CARASSO

De expositie ging nauwelijks in op natuurwetenschappelijke zaken. Is dat een omissie?

WAGENAAR

Nee. Om te beginnen was het biologische aspect van de natuurwetenschappen goed vertegenwoordigd. Instrumenten waren er daarentegen weinig. Dat hing samen met onze beperking tot particuliere collecties, en daarin namen globes, geografische zaken en meetkundige instrumenten een beperkte plaats in. Pas aan het eind van de 18de eeuw werd dit aspect echt belangrijk. Je zou gelijk hebben als we óók universitaire verzamelingen hadden behandeld, maar die hebben we buiten beschouwing gelaten. We hebben ons juist op burgerlijke collecties gericht en dat heeft het totaalbeeld dus in de door jou geconstateerde zin beïnvloed.

Ik vind het burgerlijke criterium in z'n algemeenheid overigens al te ruim. Zelf had ik liever iets rondom Nicolaes Witsen, die leefde van 1641 tot 1717, opgebouwd. Dat zou een beperktere expositie opgeleverd hebben, maar daarentegen een helder omlind wereldbeeld in een bepaalde gezichtskring. Ik vind de tentoonstelling desondanks geslaagd, maar zij had naar mijn smaak niet de museum-wetenschappelijke kracht van de beperking, de kracht die voort kan komen uit de fysieke beperking van één tentoonstellingsmaker. Er was nu een ploeg van vijf mensen, wel onder één regie, maar daarbij krijg je toch altijd een zekere verwatering in de criteria. Achteraf mis ik toch de persoonlijke scherpte in de gemaakte selectie.

CARASSO

In hoeverre is de expositie grensverleggend geweest ten aanzien van onze kennis omtrent het verzamelaarswezen?

WAGENAAR

Ik vind vooral het onderzoek van Roelof van Gelder een waardevolle samenvatting. Hij heeft daar aan met behulp van bekend materiaal een nieuwe kijk toegevoegd. Nieuw aan de tentoonstelling was de duidelijke stelling dat het Nederlandse verzamelaarswezen typisch Nederlands was, en ten eerste samenhang met een meer dan commerciële internationale bemiddelingsfunctie en ten tweede met het burgerlijke karakter van onze samenleving. Een burger, wetenschapsman en verzamelaar als Nicolaes Witsen kwam je alleen maar in Nederland tegen. Die situatie verschilde wezenlijk van bijvoorbeeld de Duitse. In Duitsland was de 'Wunderkammer' een hofverschijnsel dat sterk afhankelijk was van de inzet van hofpersoneel. In Nederland ging het om burgerlijke verzamelaars die op een minder koopkrachtig niveau alles zelf deden. In Duitsland, Engeland en ook in Scandinavië werden de verzamelingen vaak door professionele krachten, veelal geleerden en kunstenaars, aangevuld en geordend. Ik had dit typisch-Nederlandse nog meer uit de verf willen laten komen, maar dan hadden we ons nog verder van de oorspronkelijke opzet moeten verwijderen.

CARASSO

Is de sponsoring van invloed geweest?

WAGENAAR

Nee. De sponsors vonden 't leuk om een bijdrage te leveren aan een opzet die het museum heeft gemaakt. Als je over invloeden spreekt dan was er maar één vraag: hoe breng je de inbreng van een grote groep medewerkers onder de noemer van een samenhangende visie.

CARASSO

Buitenlandse bruikleengevers eisen momenteel verzekeringspremies die ver uitgaan boven de tarieven op de open assuradeursmarkt. Dat roept onbewijsbare vermoedens op ten aanzien van verkapte betalingen aan bruikleengevers.

WAGENAAR

De bruikleenkosten waren inderdaad onvoorzien hoog. Zelfs zo hoog, dat ik jouw vermoedens deel. Dat zal in de toekomst consequenties hebben, en beslist niet alleen voor ons museum. Maar ja, waar gaat 't om? Om een verhaal dat je koppelt aan één of meer objecten, aan een samenspel daarvan - en daar kun je dit soort problemen uiteindelijk natuurlijk wel de baas.

CARASSO

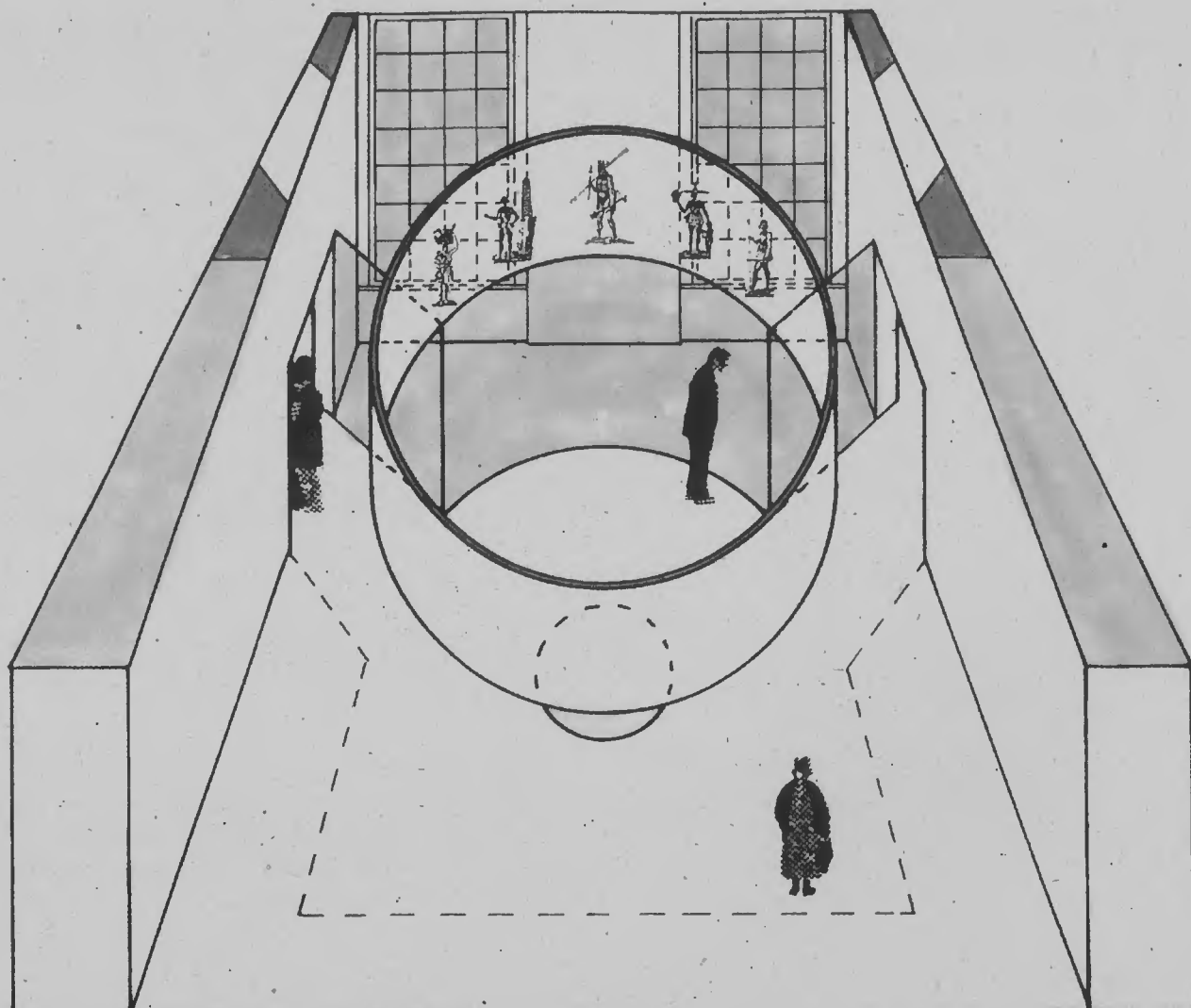
Ik kom terug op een punt uit het begin van ons gesprek. Eerst goed historisch of kunsthistorisch onderzoek, dan de goede tentoonstelling. Een probleem is echter de theoretische gerichtheid van de hedendaagse wetenschap. Het 'feit' of het 'object' staat niet meer centraal. Dus moet ik toch weer terugvallen op oude publikaties.

WAGENAAR

Die ervaring heb ik ook. Het aan de essaybundel verbonden onderzoek was vruchtbaar omdat 't nieuwe inzichten heeft opgeleverd, maar je hebt dan nog geen tentoonstelling. Die vraagt om een feitelijke benadering, omdat je objecten laat zien. De formule van een historische tentoonstelling, ja de formule van het historisch museum, dwingt tot het begrijpelijk maken van feitelijkheden. De kennis die wij vergaren en uitdragen moet volgens mij dan ook altijd in dienst staan van de collectie. Dat is de essentie van ons werk en die benadering ligt me persoonlijk ook goed. Ik merk bijvoorbeeld dat ik bij m'n onderzoek veel meer op concrete zaken let dan de gemiddelde historicus. Ten aanzien van het VOC-onderzoek waarmee ik nu bezig ben vraag ik mij dan ook in de eerste plaats af hoe de VOC op Sri Lanka in de dagelijkse praktijk functioneerde: wat gebeurde er precies van dag tot dag, hoe loste zo'n handelsnederzetting gewone problemen als voeding, huisvesting en betaling op? Die benadering heb ik door m'n werk bij het museum.

SCHETSONTWERP

Architectenbureau Jowa was verantwoordelijk voor de vormgeving van deze tentoonstelling.

AANWINST

DRAAIORGEL HET SNOTNEUSJE

Dit 48 toets draaiorgel, het kleinste type dat in Amsterdam op straat verschijnt, is versierd met drie beelden: een kapelmeester en twee vrouwen met rinkelende bel- len. De middenschildering stelt Klein Duimpje voor, die de slapende reus van z'n laarzen ontdoet. Aan weerskanten daarvan bosge- zichten.

Op 7 mei 1945 vierden vele Amsterdammers de bevrijding op de Dam. Plotseling begonnen Duitse militairen vanuit de Grote Club op de menigte te schieten, waarbij een groep geschrokken feestvierders dekking zocht achter een op de Dam aanwezig draaiorgel. Kast en binnenwerk van het orgel werden door kogels getroffen.

Met een aanzienlijke bijdrage van het Ministerie van WVC is dit inmiddels gerestaureerde draaiorgel HET SNOTNEUSJE van de bekende orgelman Gijs Perlee door het museum aangekocht. Het orgel zal op de binnenplaats van het museumcomplex regelmatig te zien en te beluisteren zijn.

In april 1992 onthulde mevrouw M.Y Baak, wethouder voor de Cultuur in Amsterdam een in het restaurant van het Amsterdams Historisch Museum aangebracht tegeltableau in blauw, bestaande uit 585 tegels en voorstellende een JACHTTAFEREEL. Het tableau werd in 1707 gemaakt in het atelier De Twee Romeinen van Willem van der Kloet aan de Prinsengracht. Het maar liefst zes meter brede tableau is het grootste in Nederland.

Het accent van het aanschafbeleid van de BIBLIOTHEEK heeft in 1992 vooral gelegen op het gebied van de kunstgeschiedenis en dan met name het onderwerp 'verzamelingen', ter wetenschappelijke ondersteuning voor de tentoonstelling DE WERELD BINNEN HANOBEREIK. Als bijzondere aanwinsten zijn te noemen twee catalogi uit respectievelijk 1692 en 1700 over de collectie van de Amsterdamse verzamelaar Jacob de Wilde (1645-1721). De derde catalogus, uit 1703, was reeds in het bezit van het museum.

Daarnaast werden ten behoeve van de, in 1993 te houden, tentoonstelling TIJD VAN LEVEN. OUDER WORDEN IN NEDERLAND VROEGER EN NU een groot aantal boeken aangeschaft over het thema 'ouder worden'.

AANWINST
JOB OP DE MESTHOOP
Albert Jansz. Vinckebrinck
(circa 1604-1664/65)
palmhouten reliëf

Bruiklenen

Het museum heeft in 1992 bruiklenen uit binnen- en buitenland mogen ontvangen, maar ook vele voorwerpen uit de museumcollectie in bruikleen gegeven.

Op de schilderijencollectie van het Amsterdams Historisch Museum werd onder andere een beroep gedaan door het Haags Historisch Museum voor de tentoonstelling *HAAGSE STAATSGEZICHTEN 1550-1800*, een 'Cornelis Springer' kreeg een tijdelijke behuizing in het Westfries Museum in Hoorn, waar de tentoonstelling *CORNELIS SPRINGER IN HOORN* werd gehouden en een aantal 19de-eeuwse schilderijen werd uitgeleend aan het Rijksmuseum. Penningen uit de collectie waren te zien in de Amsterdamse Agnietenkapel en tinnen eetgerei met koraalbegroeiing uit het wrak van de *Hollandia* werd afgestaan voor de tentoonstelling *KAPERS OP DE KUST*, die in het Nederlands Scheepvaartmuseum in Amsterdam en in het Stedelijk Museum in Vlissingen was te zien.

De collectie van het Amsterdams Historisch Museum was eveneens goed vertegenwoordigd in het buitenland. Zo werden tekeningen van Michelangelo en Leonardo da Vinci tijdelijk afgestaan voor de tentoonstelling *THE GENIUS OF THE SCULPTOR: THE ART OF MICHELANGELO* in het Montreal Museum of Fine Arts, Canada. Een schilderij door Jan Beerstraten sierde de Wereldtentoonstelling in Sevilla, Spanje en tien 17de-eeuwse tekeningen reisden door Japan, naar drie verschillende steden, voor de tentoonstelling *REMBRANDT, HIS TEACHERS AND HIS PUPILS*.

Publikaties

De genummerde uitgaven zijn uitgaven door of in samenwerking met de Educatieve afdeling.

HELOEN VAN HET VAERLAND. ONZE GESCHIEDENIS IN 19de-EEUWSE TAFERELN VERBEELO, (red. Dedalo Carasso), Amsterdams Historisch Museum/Soeren en Co, 1991

•

VAN WOONHUIS TOT MUSEUM. EEN RONOLEIOING DOOR HET MUSEUM, Amsterdams Historisch Museum, 1992, no 23

•

Een nieuwe uitgebreide museumgids voor het Museum Willet-Holthuysen. In de inleiding staat de geschiedenis van het pand en de oorspronkelijke bewoners. De overige tekst kan als leidraad dienen bij een bezoek aan het museum.

De gids is verschenen in het Nederlands, Engels, Duits en Frans.

WILLEM WITSEN (AMSTERDAM 1860-1923), Amsterdams Historisch Museum, 1992, no 24, met tekst van Manfred Sellink, Museum Boymans-van Beuningen

•

Vouwblad met korte achtergrondinformatie bij de gelijknamige tentoonstelling.

E. Bergvelt en R. Kistemaker (red.), OE WERELO BINNEN HANOBEREIK. NEOERLANOSE KUNST- EN RARITEITENVERZAMELINGEN 1581-1735, essaybundel, Zwolle/Amsterdam 1992

•

Uitgegeven door het Amsterdams Historisch Museum en Waanders Uitgevers te Zwolle ter gelegenheid van de gelijknamige tentoonstelling. Een uitgebreide studie over de vele facetten van het 17de-eeuwse verzamelen in Nederland met bijdragen van tien auteurs.

De vormgeving van de uitgave werd verzorgd door Harry Veltman en Margot Rolf.

E. Bergvelt en R. Kistemaker (red.), OE WERELO BINNEN HANOBEREIK. NEOERLANOSE KUNST- EN RARITEITENVERZAMELINGEN 1581-1735, catalogus, Amsterdam 1992

•

Deze catalogus bij de gelijknamige tentoonstelling werd uitgegeven door het museum zelf. De tekstbijdragen werden geleverd door de tentoonstellingsmakers en vele deskundigen.

De vormgeving van de uitgave werd verzorgd door Harry Veltman en Margot Rolf.

OE WERELO BINNEN HANOBEREIK/OISTANT WORLOS MAOE TANGIBLE, Amsterdams Historisch Museum, 1992, no 25

•

Een educatieve uitgave in het Nederlands en het Engels, met korte achtergrondinformatie over het onderwerp van de tentoonstelling. Tekstbijdragen van Wim de Bell, Dimphéna Groffen en Lodewijk Wagenaar. Vertaling door Wendie Shaffer.

OISTANT WORLOS MAOE TANGIBLE. ART AND CURIOSITIES: DUTCH COLLECTIONS, 1585-1735. THE OBJECT IN THE EXHIBITION, Amsterdams Historisch Museum, 1992, no 26

•

Engelse vertaling van alle tentoonstellingsteksten.

STEEKHOUDEND VAKWERK. 100 JAAR PROFESSIONELE VERPLEGING IN NEOERLAND, Stichting Manifestatie Verpleegkunde i.s.m. Amsterdams Historisch Museum, 1992, no 27

•

Deze publikatie bij de gelijknamige tentoonstelling werd door veel vakleerkrachten gebruikt als achtergrondinformatie.

COLUMBUS PER COMPUTER. ARCHIVO GENERAL OE INOIAS: HET ARCHIEF VAN DE TOEKOMST/COLUMBUS AND THE COMPUTER. ARCHIVO GENERAL OE INOIAS: A NEW APPROACH TO ARCHIVES, Amsterdams Historisch Museum 1992, no 28

•

Vouwblad met korte informatie in het Nederlands en het Engels, verschenen bij de gelijknamige presentatie.

KIVO IN OE BASISVORMING.

•

Handleiding voor het inpassen van Kivo-projecten bij de invulling van het programma voor de basisvorming in het voortgezet onderwijs in Amsterdam. (Kivo = Kulturele instellingen en voortgezet onderwijs)

Evenementen

Het Amsterdams Historisch Museum was op de tweede Salon International des Musées et des Expositions, gehouden van 14 januari tot 19 januari, in het Grand Palais in Parijs vertegenwoordigd samen met het Maritiem Museum Prins Hendrik (Rotterdam), het Rijksmuseum (Amsterdam), het Nederlands Textielmuseum (Tilburg), het Nederlands Openluchtmuseum (Arnhem) en het Zuiderzeemuseum (Enkhuizen). De Nederlandse bijdrage stond in het kader van 'Nederland en de buitenlandse handel'. De beurs heeft zich ontwikkeld tot een manifestatie die van steeds groter belang wordt voor de presentatie van Nederland als museumland voor de Franse markt en voor het leggen van internationale contacten met museumcollega's. Tijdens deze eerste 'Nederland' presentatie hebben de aanwezige medewerkers van het museum dan ook veel waardevolle internationale relaties gelegd.

Ter gelegenheid van de uitreiking van het ere-doctoraat aan de Universiteit van Amsterdam aan Bob Haak, oud-directeur van het Amsterdams Historisch Museum, werd door het museum op 31 januari een symposium gehouden. Verschillende sprekers, onder wie Bob Haak zelf, belichtten 17de-eeuwse kunsthistorische thema's.

SYMPOSIUM

Bob Haak tijdens het symposium ter gelegenheid van zijn ere-doctoraat.

In samenwerking met het Kunsthistorisch Instituut (Amsterdam) en het Allard Pierson Museum (Amsterdam) werd door het museum naar aanleiding van de tentoonstelling *DE WERELD BINNEN HANDBEREIK* een symposium georganiseerd.

De muziekuitvoeringen 's zomers op de grote binnenplaats van het Amsterdams Historisch Museum zijn inmiddels een begrip geworden en trokken ook in 1992 weer vele geïnteresseerde toeschouwers en blij verraste passanten.

In de kerstvakantie werden speciale programma's georganiseerd voor kinderen en volwassenen. Kinderen van 8 tot 12 jaar konden gedurende enkele dagen deelnemen aan een speciaal museumspel 'De kwakzalver van de Kalverstraat'; een speurtocht door het museum met als thema beroepen uit vorige eeuwen.

Naar aanleiding van de tentoonstelling *SPELLEN EN SPEELGOED UIT EIGEN COLLECTIE* gaf de heer W.A. Wagenaar voorstellingen met zijn toverlantaarn. Deze eeuwenoude uitvinding van glazen plaatjes met gekleurde (en bewegende) afbeeldingen hebben nog steeds een betoverende uitwerking op het publiek.

LUSTRUM

H.K.H. prinses Margriet in het museum te gast bij de Maatschappij tot Redding van Drenkelingen.

Gastvrijheid mocht het museum in oktober verlenen aan de Maatschappij tot Redding van Drenkelingen. In het museumrestaurant en in de Schuttersgalerij werd het 45ste lustrum (1767-1992) van de Maatschappij gevierd, waarbij H.K.H. prinses Margriet het gedenkboek *IDEALEN OP LEVEN EN DOOD* kreeg aangeboden.

Ook in het verslagjaar bestond er weer een grote belangstelling voor de georganiseerde *cursussen*: *ANTIETK, WARENKENNIS EN MARKT*, een drietal cursussen met respectievelijk aandacht voor Oosters en Europees porselein, aardewerk, majolica en glas (Jugendstil en Art déco); meubels, zilver, boeken en prenten. Ook kwamen bijzondere verzamelobjecten aan de orde, zoals klokken en instrumenten, speelgoed, poppen, Aziatica, volkskunst en curiosa.

GROOTSE AMSTERDAMSE GEBOUWEN

In deze cursus stond een aantal grote openbare gebouwen centraal, waaronder: het Burgerweeshuis, het Koninklijk Paleis, Felix Meritis, het Amstelhotel, de Beurs van Berlage, het Scheepvaarthuis, en Tuschinski. Naast een aantal lezingen werden twee excursies georganiseerd.

Het Genootschap Amstelodamum organiseerde dit jaar in het museum vier *lunchlezingen* in het kader van de stedenbouwkundige plannen van de gemeente Amsterdam voor de IJ-oeveren, met medewerking van onder anderen de historicus drs. Peter-Paul de Baar, hoofdredacteur van *Ons Amsterdam*, ir. Tj. Visser, stedenbouwkundige bij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg in Zeist en prof.dr. W.F. Heinemeijer, voorzitter van Amstelodamum.

Internationale contacten

Zuid-Afrika

Het samenwerkingsverband met het Mayibuye Centre for History and Culture werd in 1992 nader uitgewerkt door middel van een programma voor de korte, midden en lange termijn. Op de korte termijn wordt door het Amsterdams Historisch Museum in 1993 een tentoonstelling samengesteld over de geschiedenis van de Nederlandse solidariteit met de strijd tegen Apartheid. Deze tentoonstelling zal daarna op verschillende plaatsen in Zuid-Afrika te zien zijn. Het materiaal komt uit de collectie van het Mayibuye Centre en zal in het toekomstige museum in de geplande 'Holland Room' worden opgesteld.

Gedurende een vijftal jaren zullen zwarte studenten in het Amsterdams Historisch Museum een stage van een half jaar kunnen volgen en zal in het Mayibuye Centre jaarlijks een seminar van zes weken worden gegeven door een medewerker/ster van het Amsterdams Historisch Museum. Op de lange termijn is een tentoonstelling gepland over de historische betrekkingen tussen Nederland en Zuid-Afrika.

Indonesië

•

In vervolg op het in 1990 gehouden symposium en de tentoonstelling over het eiland 'Onrust', is het museum tezamen met het Nederlands Scheepvaart Museum betrokken bij de inrichting van een permanente expositie in het Maritieme Museum Bahari in Djakarta.

De expositie heeft als onderwerp de geschiedenis van de Verenigde Oostindische Compagnie en die van de Koninklijke Pakket-Vaart Maatschappij. Daartoe is een samenwerkingsverband ingesteld tussen het Nederlands Scheepvaart Museum te Amsterdam, het Amsterdams Historisch Museum en het Maritieme Museum in Bahari. Het betreffende project is opgenomen in het cultureel akkoord Nederland-Indonesië, dat in december 1992 tot stand is gekomen.

In de zomer van 1995, wanneer de Republiek Indonesië 50 jaar bestaat, moet het project zijn afgerond.

JAPANESE DELEGATIE

Pauline Kruseman ontvangt de delegatie uit Japan, die het museum bezoekt ter voorbereiding van de tentoonstelling in het Kobe City Museum.

Japan

•

In november 1991 verzocht het Kobe City Museum het Amsterdams Historisch Museum het Nederlandse aandeel voor te bereiden van de tentoonstelling *GLORIOUS PAST OF THE NETHERLANDS, AND JAPAN*. Deze tentoonstelling zal in 1993 in Kobe worden geopend ter gelegenheid van het gereedkomen van een grootscheepse uitbreiding en vernieuwing van de stad aan het havenfront. Daarna zal de tentoonstelling te zien zijn in Tokio, in het Tabacco and Salt Museum. Het Amsterdams Historisch Museum zal een groot aantal belangrijke bruiklenen voor de tentoonstelling afstaan en functioneert tevens als coördinatiepunt van het bruikleenverkeer vanuit Nederland.

Ter voorbereiding van het Nederlandse aandeel werd in 1992 de kunsthistorica mevrouw drs. Gusta Reichwein door het Amsterdams Historisch Museum aangetrokken.

Duitsland

•

In het najaar van 1992 werd een bezoek gebracht aan het Historisch Museum van de stad Hamburg ter voorbereiding van een tentoonstelling over bier, waarbij het Amsterdams Historisch Museum en het Drents Museum in Assen samenwerken. De tentoonstelling is gepland voor de zomer 1994.

Rusland

Het Amsterdams Historisch Museum is al enkele jaren betrokken bij een Nederlands-Russisch onderzoeksproject over de betekenis van de bezoeken van tsaar Peter de Grote (1672-1725) aan Amsterdam en Nederland. Peter de Grote kocht, voornamelijk uit Amsterdamse collecties, naturalia, antiques en kunstvoorwerpen. De resultaten van het onderzoek worden openbaar gemaakt in een wetenschappelijke publikatie en een tentoonstelling.

De Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) heeft in 1992 een subsidie toegekend om de voortgang van het project mogelijk te maken.

De tentoonstelling is in het kader van het 'Peter de Grote-jaar' gepland in 1996/97 in Sint-Petersburg en in Amsterdam.

België

In het kader van Antwerpen Culturele Hoofdstad van Europa in 1993, werd in 1992, in samenwerking met het Vlaams Cultureel Centrum te Amsterdam, onderzoek gedaan naar de komst en vestiging van Antwerpenaren in Amsterdam na de val van Antwerpen in 1585.

De resultaten van het onderzoek verschijnen in 1993 in een publikatie met een 'Antwerpse' wandeling door de binnenstad.

Italië

In het voorjaar van 1992 werd een bezoek aan Venetië gebracht om de tentoonstellingsbijdrage van het Amsterdams Historisch Museum aan de manifestatie Venetië/Amsterdam te bespreken.

Verenigde Staten van Amerika

Op uitnodiging van de Amerikaanse ambassade werd een medewerkster van de Educatieve afdeling in de gelegenheid gesteld gedurende een maand een bezoek te brengen aan musea in de Verenigde Staten. Het onderwerp van deze studiereis was 'nieuwe educatieve vormen van begeleiding'. Aan circa veertig musea in steden als Washington, Chicago, Boston, Philadelphia en New York werd een bezoek gebracht. De contacten met diverse educatieve medewerkers aldaar leverden vele nieuwe ideeën op.

AANWINST

AFBRAAK VAN DE HAARLEMMER
HOULTUINEN, 1974
Otto B. de Kat (geb. 1907)

In de jaren zeventig werden de Haarlemmer Houttuinen ten behoeve van een brede verkeersweg naar het Centraal Station gesloopt. Otto de Kat had toen zijn atelier aan de Nieuwe Prinsengracht. Uit zijn raam blikkend, trof een door grauwe steenhopen snellende intercity zijn penseel.

Afdelingen apart

De medewerkers/sters van alle afdelingen hebben over het verslagjaar hun bijdragen geleverd aan het reilen en zeilen van de museumorganisatie. Aandacht wordt geschonken aan enkele afdelingen, waar ingrijpende veranderingen plaatsvonden of waar nieuwe projecten werden gestart.

Kunstinventaris

Bij de splitsing in 1985 van de Dienst Gemeentemusea in de Dienst Musea voor Moderne Kunst en de Dienst Historische Musea bleef de afdeling kunstinventaris ongesplitst. Op voortreffelijke wijze continueerde deze afdeling, die in het Stedelijk Museum was gevestigd, de afgelopen jaren de werkzaamheden voor beide musea. In alle opzichten bleek het echter efficiënter om de taken van de afdeling kunstinventaris in eigen beheer en eigen huis te kunnen uitvoeren. In goed collegiaal overleg met de directie en betrokken medewerkers van het Stedelijk Museum werd besloten om per 1 januari 1993 dit laatste onderdeel van de splitsing van de beide diensten te effectueren.

Beveiliging

Het college van Burgemeester en Wethouders van Amsterdam verleende in het voorjaar 1992 goedkeuring aan het reorganisatievoorstel voor de afdeling Beveiliging. Dit voorstel werd opgesteld in samenspraak met de medewerkers en de Medezeggenschapscommissie van het museum.

Medio 1992 werd de reorganisatie geïmplementeerd, hetgeen betekende dat het museum van acht medewerkers van de afdeling afscheid heeft moeten nemen. Betrokken medewerkers konden gebruik maken van de wachtgeld/VUT regeling. De directie en collega's van het museum betuigden deze medewerkers tijdens een afscheidsbijeenkomst hun erkentelijkheid voor de getoonde inzet en de bewezen diensten.

Tevens werd op 31 december het beveiligingscontract met het Joods Historisch Museum beëindigd. Vanaf 1987 verrichtte het Amsterdams Historisch Museum voor het Joods Historisch Museum beveiligingstaken. Deze taken en de daarbij behorende verantwoordelijkheid vormden echter een te grote belasting voor het eigen apparaat. Daarom is in goed overleg met de directie van het Joods Historisch Museum besloten om de samenwerking met betrekking tot deze taken te beëindigen.

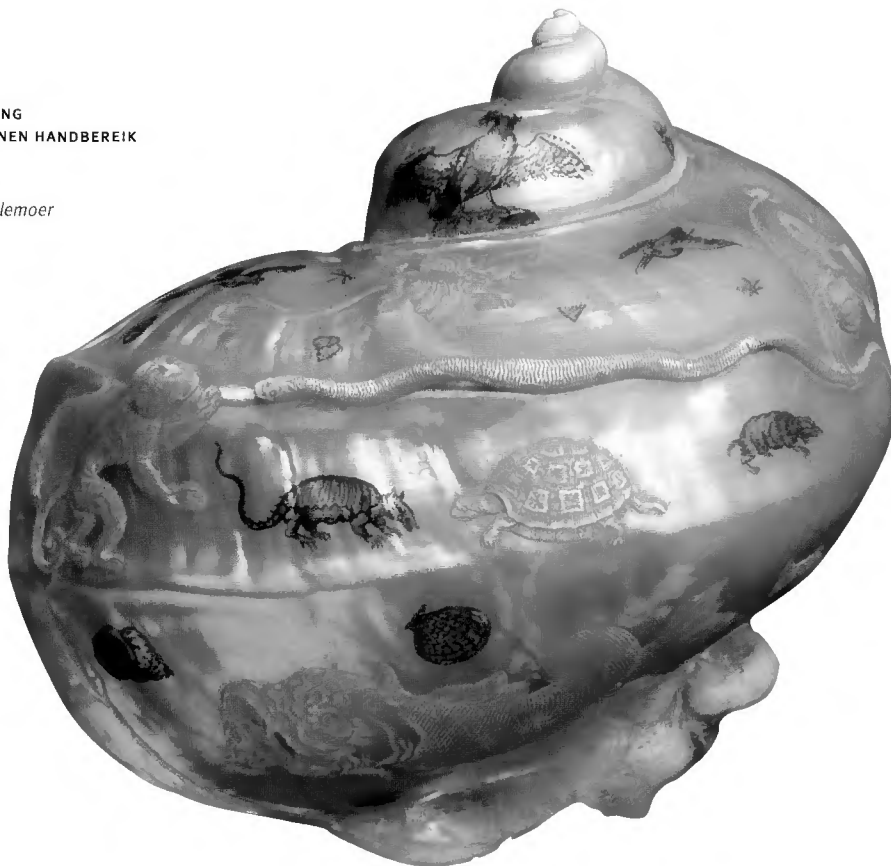
Bibliotheek

In 1992 is het gebruik van de bibliotheek flink toegenomen.

In totaal 1341 bezoekers van buiten het museum raadpleegden de bibliotheek. Vergeleken met 1991 is dit een toename van bijna 200 bezoekers.

Om te kunnen aansluiten op het 'STCN-project' van de Koninklijke Bibliotheek, dat een verkorte titelbeschrijving op analytisch-bibliografische wijze van alle Nederlandse of in Nederland gedrukte boeken van vóór 1800 beoogt, is met behulp van een stagiaire Nederlandse taal aan de Universiteit van Amsterdam, structureel een begin gemaakt met deze arbeidsintensieve beschrijving van de 'Luiken-collectie' (Jan [1649-1712] en Caspar [1672-1708] Luiken). Tevens wordt de Luiken-collectie gebruikt als oefenmateriaal voor de colleges Analytische Bibliografie, die aan het Instituut voor Neerlandistiek van de Universiteit van Amsterdam worden gegeven.

TENTOONSTELLING
DE WERELD BINNEN HANDBEREIK
TURBOSCHELP
17de eeuw
gegraveerd paarlemoer

In de tentoonstelling *DE WERELD BINNEN HANDBEREIK* zijn diverse oude drukken opgesteld, zowel werken afkomstig uit de Luiken-collectie, als werken die in vorige jaren speciaal ten behoeve van deze tentoonstelling waren aangeschaft. Bovendien werden voor de inrichting van een 'bibliotheek van een verzamelaar' representatieve 18de-eeuwse banden en titels uit de collectie oude drukken tentoongesteld.

Public relations

Vanwege het krappe budget moet het accent voor de public relationsactiviteiten vooral worden gelegd op *free publicity*. In het afgelopen jaar bleken de tijdelijke tentoonstellingen en evenementen daartoe uitstekend geschikt.

Naar aanleiding van *DE WERELD BINNEN HANDBEREIK* zijn de mediacontacten van het museum uitgebreid en geïntensiveerd, onder andere door speciale informatieve bijeenkomsten te organiseren met cultuurjournalisten van de belangrijkste Nederlandse dag-, week-, en maandbladen.

In samenwerking met de VVV en het Nederlands Bureau voor Toerisme is een aantal goed bezochte ontvangsten georganiseerd voor buitenlandse journalisten uit de reis- en recreatiesector. De tentoonstelling werd opgenomen in het Stadspas-programma.

De tentoonstelling *DE WERELD BINNEN HANDBEREIK* kreeg veel aandacht in de media. Er verschenen 105 krantekunnen, 27 tijdschriftartikelen en 120 aankondigingen in de schrijvende pers, terwijl de tentoonstelling werd behandeld in twaalf radioprogramma's en in het TV-programma 'Museumschatten'.

Vermeldenswaard is de publiciteit en publiekswerving voor de tentoonstelling *STEEKHOUDEND VAKWERK, 100 JAAR PROFESSIONELE VERPLEGING IN NEDERLAND*, die volgens eenzelfde formule als bij *DE WERELD BINNEN HANDBEREIK* zijn uitgevoerd. In samenwerking met medeorganisator Stichting Manifestatie Verpleegkunde zijn met gericht schrijven en op maat gemaakte programma's een aantal 'interesse'-groepen benaderd. Dit leidde ondermeer tot een forse verhoging - in vergelijking tot 1991 - van het totale groepsbezoek aan het museum.

EDUCATIEVE AFDELING

Een medewerker toont visueel gehandicapte kinderen objecten uit de verzameling.

Educatieve afdeling

Bij het groepsbezoek kon de stijgende lijn van de afgelopen jaren worden doorgezet. Het aantal aangemelde groepen steeg van 737 in 1991 naar een recordhoogte van 852 in 1992. Het aantal bezoekers binnen de categorie onderwijs steeg naar 14425 tegen 11279 in het voorgaande jaar. (Zie voor groepsbezoekcijfers de bijlage.)

De stijging valt voor een belangrijk deel toe te schrijven aan het groepsbezoek aan twee tijdelijke tentoonstellingen: **OE WERELO BINNEN HANOVEREIK** met 62 geregistreerde groepen en **STEEKHOUOENO VAKWERK** met 87 groepen.

Als uitwerking van de Nota Educatie uit 1991 werd bij de tentoonstelling **OE WERELO BINNEN HANOVEREIK** geëxperimenteerd met een hedendaagse vorm van begeleiding: een walkman-tour. Bezoekers konden een walkman lenen, waarop een verhaal was te beluisteren over verschillende verzamelaars. De museumbezoeker werd als het ware meegenomen op bezoek bij Amsterdamse verzamelaars. De reacties over het idee en de kwaliteit waren nogal wisselend, maar het museum zal 'rondleidingen op cassette' verder ontwikkelen.

In de tentoonstelling konden bezoekers tevens een kort diaprogramma bekijken over de Duitse verzamelaar Z.C. von Uffenbach (1683-1734), die in het begin van de 18de eeuw vele Nederlandse kabinetten bezocht.

Bij de tentoonstelling **STEEKHOUOENO VAKWERK** werd een begin gemaakt met de uitbreiding van de faciliteiten op het gebied van persoonlijke begeleiding, één van de beleidsvoornemens uit de Nota Educatie van 1991. Het aanbod bestond uit een meerkeuze-programma in bezoekvarianten en was gericht op stimulering van het groepsbezoek en bevordering van de kwaliteit van het bezoek. Deze extra activiteit leidde tot een bezoek door 87 groepen (bijna 2000 personen) uit opleidingen en instituties in de zorgsector.

Collectiebeheer

De afdeling Restauratie ambachtelijke kunst heeft veel tijd besteed aan de tentoonstelling DE WERELD BINNEN HANDBEREIK. Dat betrof vooral de restauratie van een monumentaal staand horloge uit circa 1700, dat geheel beplakt was met schelpen en kralen. Bij de restauratie, die zeer arbeidsintensief was, moesten tal van nieuwe problemen worden opgelost en werd, deels experimenteel, een aantal nieuwe technieken ontwikkeld.

Alle restauratie-afdelingen hadden een belangrijk aandeel in de voorbereidingen, de inrichting én de afbraak van de tentoonstelling.

Daarnaast werden vooral op het gebied van de conservering van de vaste opstellingen in het Amsterdams Historisch Museum en in het Museum Willet-Holthuysen nieuwe initiatieven ontwikkeld: schoonmaak- en conserveringsrondes werden geïntensiveerd, plannen voor instructie van andere personeelsleden voor preventie en eenvoudig onderhoud werden ontwikkeld en deels al uitgevoerd.

Fotoafdeling

Buiten de normale werkzaamheden van de afdeling kon in 1992 een start worden gemaakt met het invoeren van negatiefnummers in de computer ten behoeve van het archief van de afdeling. Dit was mogelijk omdat de afdeling voor deze taak kon worden versterkt met een tijdelijke medewerkster. Eind 1992 waren al meer dan 18.000 negatiefnummers (met bijbehorende informatie) ingevoerd. Nieuwe opnames in kleur en zwart/wit zijn gemaakt van het interieur en exterieur van het museum, waarvoor onder meer een 'panorama'-camera werd gebruikt. De opnames zijn voor public-relations doeleinden.

In 1992 werd begonnen met het aanleveren van zwart/wit opnamen (ruim 300) en afdrucken (ruim 700) voor de catalogus NEDERLANDSE TEKENAARS GEBOREN TUSSEN 1600 EN 1660: oude tekeningen in het bezit van het Amsterdams Historisch Museum, waaronder de collectie Fodor. De catalogus zal in 1993 verschijnen.

Ook voor de fotoafdeling was DE WERELD BINNEN HANDBEREIK een arbeidsintensief en ingewikkeld project. Ongeveer 250 nieuwe opnamen, in kleur en zwart/wit, werden gemaakt, 120 dia-duplicaten en ongeveer 1520 afdrucken werden geleverd, ten behoeve van de tentoonstelling als ook van de catalogus.

Audio-visuele afdeling

Een belangrijke verbetering voor het functioneren van de afdeling betekende de verhuizing naar een grotere en beter bereikbare ruimte in het gebouw, die met nieuw meubilair kon worden ingericht. Dank zij financiële steun van B en W kon in de loop van het verslagjaar de afdeling met een nieuwe opnamestandaard gaan werken, voor de liefhebber: van U-matic naar Betacam. Tevens zijn alle audio-producties sinds 1992 te horen via digitale techniek op cd.

Ten behoeve van de in 1993 te openen tentoonstelling TIJD VAN LEVEN, is in 1992 een negen-voudige videoinstallatie op beeldplaat ontwikkeld. Dat betekende voor de afdeling een enorme vooruitgang in het av-media gebruik.

Gestart is, eveneens voor deze tentoonstelling, met een ontwerp voor een interactief computerprogramma ten behoeve van het publiek, in samenwerking met de Hogeschool voor de Kunsten in Utrecht. De hiervoor te gebruiken techniek zal in samenwerking met het kunstenaarsplatform Montevideo verder worden ontwikkeld.

Tijdens de jaarlijkse Uitmarkt was op de binnenplaats van het museum een diaprogramma te zien. Dit negen-voudige zogenaamd 'multi-screen' diaprogramma vertoonde met behulp van 21 diaprojectoren een inleiding op het museumbezoek.

Bijlagen

Bezoekcijfers

- 1 Amsterdams Historisch Museum**
- 2 Museum Willet-Holthuysen**
- 3 Schuttersgalerij**

	1	2	3
januari	9.109	2.104	34.645
februari	10.925	2.767	40.514
maart	13.001	2.712	48.842
april	13.505	3.795	66.549
mei	9.485	2.545	55.995
juni	10.450	2.048	40.834
juli	15.998	2.133	38.687
augustus	16.638	2.576	58.509
september	17.217	2.150	47.762
oktober	23.180	2.044	36.985
november	14.658	1.502	32.469
december	11.573	1.262	40.129
Totaal	165.739	27.638	541.920

Groepsbezoek in het Amsterdams Historisch Museum

Aantal aangemelde groepen:	
Basisonderwijs	81
Speciaal onderwijs	6
LBO	5
MAVO	51
HAVO	27
MAVO/HAVO	6
MAVO/HAVO/VWO	69
HAVO/VWO	77
VWO	37
MBO	70
HBO	53
Universiteit	42
Onderwijs voor volwassenen	63
Busgroepen	103
Diversen	162
Totaal	852

Colofon

.

UITGAVE Amsterdams Historisch Museum - afdeling Public Relations - 1993

REDACTIE Vincent van de Ven en Hinke Wiggers

BIJDRAGE Dedalo Carasso

GRAFISCHE VORMGEVING Ontwerforum, Amsterdam

DRUK Koopmans' drukkerij bv, Hoorn

PAPIER Dit jaarverslag is gedrukt op Mediaprint zijdemat chloorarm papier (omslag en binnenwerk)
en op Countryside lila recycled papier (middenkatern)

AFBEELDINGEN OMSLAG

Turboschelp, 17de eeuw, gegraveerd paarlemoer

Grafure in: Levinus Vincent, Wondertoneel der Nature, 1706

